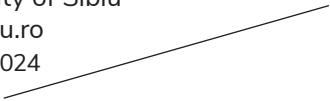

SIMINA-MARIA DAN

Lucian Blaga University of Sibiu

simina.terian@ulbsibiu.ro

DOI: 10.2478/clb-2025-0024

DE LA NORMĂ LA UZ: NOUL ÎNDREPTAR ORTOGRAFIC, ORTOEPIC, MORFOLOGIC ȘI DE PUNCTUAȚIE ȘI RECONFIGURAREA DISCURSULUI NORMATIV ÎN LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

Abstract: This article examines the sixth edition of the *Orthographic, Orthoepic, Morphological and Punctuation Guide* (2024) in relation to the broader tradition of Romanian normative linguistics. Rather than treating the volume as a mere update of earlier editions, the study investigates its role in the reconfiguration of normative discourse and in the changing relationship between linguistic norm and actual language use. The analysis adopts a qualitative-comparative approach, considering the Guide in relation to previous editions of the *Orthographic, Orthoepic and Punctuation Guide* and to the successive editions of the *Orthographic, Orthoepic and Morphological Dictionary of Romanian* (DOOM). The article focuses on the main areas addressed by the new edition: orthography, orthoepy, morphology and punctuation. Particular attention is given to the inclusion of a morphological component, the harmonization with DOOM³, the treatment of recent lexical borrowings, the selection of examples relevant to current usage difficulties and the increased emphasis on pedagogical accessibility. The study also discusses the balance between continuity and innovation by examining what the new Guide preserves, modifies, simplifies or leaves outside its scope. The findings suggest that the importance of the new Guide lies less in radical normative reform than in a shift in the way linguistic norms are selected, explained and transmitted. While preserving the core principles of Romanian standard language codification, the volume adopts a more user-oriented and functionally motivated approach. It can therefore be interpreted both as an instrument of normative continuity and as a response to the linguistic challenges generated by globalization, digital communication and accelerated language change.

Keywords: linguistic norm, language standardization, normative discourse, Romanian language, orthography, DOOM, language use.

Introducere

Norma lingvistică reprezintă una dintre componentele fundamentale ale oricărei limbi standardizate. Dincolo de funcția sa prescriptivă, aceasta constituie un mecanism de reglare a practicilor comunicative și de negociere permanentă între stabilitatea sistemului și dinamica uzului. În consecință, lucrările normative nu trebuie privite exclusiv ca instrumente tehnice destinate corectării erorilor, ci și ca documente care reflectă modul în care o comunitate lingvistică își conceptualizează propria identitate culturală și propriile modele de comunicare¹.

În tradiția europeană, procesul de standardizare lingvistică s-a aflat întotdeauna sub semnul unei tensiuni între două tendințe aparent contradictorii. Pe de o parte, norma urmărește conservarea unității și a stabilității limbii, oferind vorbitorilor un repertoriu comun de forme considerate legitime. Pe de altă parte, schimbarea lingvistică produce în permanență inovații lexicale, morfologice, sintactice și pragmatice care tind să modifice configurația sistemului. Din acest motiv, normele nu reprezintă structuri imuabile, ci construcții istorice supuse unor procese succesive de actualizare și renegociere. În cazul limbii române, relația dintre normă și uz a dobândit o importanță aparte după 1990, într-un context caracterizat prin liberalizarea spațiului mediatic, intensificarea contactelor internaționale, extinderea comunicării digitale și creșterea influenței limbii engleze asupra vocabularului contemporan. Aceste transformări au generat numeroase situații în care practicile reale ale vorbitorilor au evoluat mai rapid decât instrumentele normative disponibile, creând decalaje între uzul efectiv și codificarea oficială a limbii.

În acest context se înscrie apariția celei de-a șasea ediții a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (2024), publicată la aproape trei decenii după ediția precedentă. Intervalul neobișnuit de lung dintre cele două ediții conferă acestei lucrări o semnificație care depășește simpla actualizare a unor reguli ortografice sau ortoepice. Noul *Îndreptar* poate fi interpretat ca expresia unei etape distincte în evoluția discursului normativ românesc, marcată de încercarea de a integra transformările produse în limbă și de a armoniza diferitele instrumente academice de codificare. Primele reacții critice dedicate volumului au insistat asupra dimensiunii sale de continuitate față de tradiția normativă anterioară, evidențiind totodată o serie de elemente noi, precum extinderea componentei morfologice și

1. Eugen Coșeriu, *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*, traducere de Nicolae Saramandu (Editura Enciclopedică, 2004), 81–92.

accentuarea funcției didactice a lucrării^{2,3}. Totuși, o analiză limitată la inventarierea modificărilor normative riscă să reducă semnificația volumului la statutul unei simple revizuirii editoriale. Mult mai relevantă pare investigarea modului în care noul *Îndreptar* redefineste raportul dintre normă și uz și a felului în care acesta contribuie la reconfigurarea discursului normativ în limba română contemporană.

Pornind de la această premisă, studiul de față își propune să examineze locul ocupat de *ÎOOP*⁶ în tradiția lucrărilor normative românești, să identifice principalele direcții de actualizare a normei și să analizeze măsura în care noua ediție reflectă transformările produse în concepția actuală asupra standardizării limbii române. Teza articolului este că *ÎOOP*⁶ nu produce o schimbare de paradigmă la nivelul conținutului normativ, întrucât principiile fundamentale ale codificării academice rămân stabile, ci operează o reconfigurare a discursului normativ. Aceasta se manifestă printr-o prezentare mai accesibilă a regulilor, prin selectarea problemelor cu relevanță practică pentru uzul contemporan și prin accentuarea dimensiunii explicative și didactice a normei.

Îndreptarul în tradiția lucrărilor normative românești

Normarea limbii române moderne s-a realizat printr-un proces gradual de codificare instituțională, în cadrul căruia dicționarele, gramaticile și îndreptarele elaborate sub egida Academiei Române au avut rolul de a fixa și de a actualiza standardul lingvistic. Evoluția acestor lucrări reflectă nu doar schimbările produse în sistemul limbii, ci și modificările de perspectivă asupra raportului dintre normă și uz. Din această perspectivă, noua ediție a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (2024) trebuie înțeleasă ca ultima etapă a unei tradiții normative cu o istorie de peste jumătate de secol.

Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație din 1965

Publicat într-o perioadă în care standardizarea limbii reprezenta una dintre prioritățile politicilor culturale și educaționale, *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație* din 1965 a constituit principalul instrument normativ destinat publicului larg și sistemului de învățământ⁴. Lucrarea a urmărit unificarea practicilor de scriere și pronun-

2. Valerica Sporiș și Iulia-Maria Ticărau, „Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație. Tradiție și modernitate”, *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica* 26, nr. 2 (2025): 246–256.

3. Adnana Boioc Apintei, „Instrumente lingvistice pentru școală: contribuții recente”, *Theoretical and Applied Linguistics@ro* 1, nr. 1 (2025): 329–335.

4. *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a II-a (Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1965).

țare și a oferit reguli accesibile pentru utilizarea corectă a limbii în contexte școlare și administrative. Caracterul dominant al ediției din 1965 este unul pronunțat prescriptiv. Norma este prezentată ca un ansamblu stabil de reguli care trebuie respectate, iar variația lingvistică este tratată într-o măsură redusă. În acord cu orientările lingvistice ale epocii, accentul cade pe uniformizarea practicilor de comunicare și pe consolidarea modelului de limbă literară.

Ediția din 1995: adaptarea la noul context lingvistic

După schimbările politice și culturale produse în România după 1989, actualizarea instrumentelor normative a devenit o necesitate. În acest context apare ediția din 1995 a *Îndreptarului ortografic, ortoepic și de punctuație*, care preia tradiția ediției anterioare, dar încearcă să răspundă și unor transformări produse în uzul limbii⁵. Deși structura generală a lucrării rămâne apropiată de cea a ediției din 1965, sunt introduse numeroase actualizări ortografice și ortoepice, iar explicațiile devin mai adaptate nevoilor utilizatorilor contemporani. Timp de aproape trei decenii, această ediție a reprezentat principalul reper normativ pentru școală și pentru publicul nespecialist.

DOOM¹ și consolidarea normei lexicale

Un moment important în evoluția codificării limbii române îl constituie publicarea primei ediții a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM¹)*⁶. Spre deosebire de *Îndreptar*, care are un caracter predominant explicativ și didactic, *DOOM¹* urmărește inventarierea sistematică a formelor normative și oferă soluții pentru un număr mult mai mare de unități lexicale. Prin amploarea sa, dicționarul devine principalul instrument de referință pentru specialiști și instituții. În același timp, el marchează o etapă de profesionalizare a discursului normativ, în care accentul se deplasează de la formularea regulilor generale către descrierea detaliată a comportamentului normativ al fiecărui cuvânt.

DOOM² și redefinirea normei în contextul schimbărilor sociale

Publicarea celei de-a doua ediții a *DOOM* (2005) reprezintă unul dintre cele mai importante momente din istoria recentă a normării

5. *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a V-a revăzută și adăugită (Editura Univers Enciclopedic, 1995).

6. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* (Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982).

limbii române⁷. Lucrarea introduce numeroase modificări privind accentuarea, flexiunea, scrierea unor forme și statutul anumitor variante aflate în circulație.

Recepția sa a fost una intensă, atât în mediul academic, cât și în spațiul public, deoarece numeroase reguli consacrate anterior au fost reconsiderate. Dincolo de modificările punctuale, DOOM² reflectă o schimbare de perspectivă: norma nu mai este concepută exclusiv ca o instanță care impune forme ideale, ci și ca un mecanism care integrează evoluțiile validate de uzul cultivat.

DOOM³ și actualizarea normei pentru secolul XXI

A treia ediție a DOOM, publicată în 2021, apare într-un context lingvistic profund diferit de cel al edițiilor precedente⁸. Globalizarea, digitalizarea și contactul intens cu limba engleză au accelerat ritmul schimbărilor lexicale și au impus revizuirea numeroaselor soluții normative. DOOM³ extinde semnificativ inventarul lexical, actualizează numeroase recomandări ortografice și morfologice și oferă o imagine mai apropiată de realitățile limbii contemporane. În plus, dicționarul acordă o atenție mai mare variației și coexistenței unor forme concurente, ceea ce sugerează o abordare mai flexibilă a normei decât în edițiile anterioare.

ÎOOP⁶ (2024): continuitate și reconfigurare

În această succesiune de instrumente normative se înscrie și cea de-a șasea ediție a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* (2024)⁹. Dacă ediția din 1995 fusese elaborată înaintea apariției DOOM² și DOOM³, noua ediție urmărește armonizarea explicită cu normele consacrate de aceste lucrări și transferarea lor într-un format accesibil publicului larg. Principala noutate a volumului constă în introducerea componentei morfologice, absentă din edițiile anterioare ale *Îndreptarului*. Prin această extindere, lucrarea depășește statutul tradițional de ghid ortografic și ortoepic și se apropie de modelul unui instrument normativ integrat. În același timp, formulările mai concise,

7. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti”, *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a II-a revăzută și adăugită (Univers Enciclopedic, 2005).

8. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti”, *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, ediția a III-a (Univers Enciclopedic Gold, 2021).

9. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan–Al. Rosetti”, *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație*, ediția a VI-a (Univers Enciclopedic Gold, 2024).

organizarea mai clară a informației și orientarea explicită către utilizatorii din mediul educațional indică o accentuare a funcției didactice.

Privit în perspectivă istorică, **ÎOOP**⁶ nu reprezintă doar o actualizare a ediției din 1995, ci rezultatul unui proces de convergență între tradiția îndreptărilor normative și evoluțiile consacrate succesiv prin edițiile *DOOM*. Din acest motiv, volumul poate fi interpretat atât ca expresie a continuității instituționale a normei academice, cât și ca un semn al transformării modului în care această normă este prezentată și transmisă în societatea contemporană.

Evoluția conceptului de normă lingvistică

Discuțiile despre norma lingvistică ocupă un loc central în reflecția lingvistică modernă, deoarece orice proces de standardizare presupune definirea unor criterii prin care anumite forme sunt considerate legitime, iar altele sunt marginalizate sau excluse. Deși noțiunea de normă este frecvent asociată cu ideea de corectitudine, interpretarea sa teoretică a cunoscut transformări semnificative de-a lungul secolului al XX-lea și începutului de secol XXI. Evoluția acestor perspective este relevantă pentru înțelegerea modului în care sunt concepute și elaborate lucrările normative contemporane.

Norma prescriptivă

Concepția tradițională asupra normei lingvistice este una prescriptivă. În această perspectivă, norma reprezintă un ansamblu de reguli formulate de instituții cu autoritate culturală și academică, având rolul de a orienta utilizarea corectă a limbii. Accentul cade asupra delimitării dintre formele acceptate și cele considerate greșite, iar principalul obiectiv îl constituie menținerea stabilității și a unității limbii standard. Modelul prescriptiv s-a dezvoltat în contextul proceselor de constituire a limbilor naționale moderne și a avut o contribuție esențială la standardizarea comunicării publice și educaționale. Totuși, această perspectivă presupune existența unei autorități normative centrale și acordă un rol relativ redus variației lingvistice și schimbărilor produse în uz.

Norma descriptivă

În a doua jumătate a secolului al XX-lea, dezvoltarea sociolingvisticii a determinat apariția unei perspective diferite asupra normei. Din această perspectivă, norma nu mai este înțeleasă exclusiv ca un set de reguli impuse din exterior, ci și ca rezultatul unor regularități observabile în comportamentul lingvistic al vorbitorilor. Abordarea descriptivă pornește de la ideea că utilizarea efectivă a limbii reprezintă o sursă legitimă de informație pentru definirea normei. În consecință,

accentul se deplasează de la sancționarea abaterilor către descrierea variației și a tendințelor de evoluție. În această viziune, norma nu este opusă uzului, ci se construiește pornind de la acesta.

Norma funcțională

O etapă ulterioară în evoluția conceptului de normă este reprezentată de abordările funcționale, care încearcă să depășească opoziția dintre prescripție și descriere. Din această perspectivă, corectitudinea unei forme nu este evaluată exclusiv prin raportare la o regulă abstractă și nici exclusiv prin frecvența sa în uz, ci prin adecvarea sa la contextul comunicativ. Norma funcțională admite existența mai multor variante concurente, evaluându-le în funcție de registru, situație de comunicare, tip de text și intenție pragmatică. Astfel, o formă poate fi considerată adecvată într-un context informal și inadecvată într-un context academic sau administrativ. În această perspectivă, norma devine un instrument de organizare a comunicării, nu doar un mecanism de control al acesteia.

Coșeriu și problema normei

Una dintre cele mai influente contribuții la teoria normei aparține lui Eugen Coșeriu. În cadrul modelului său teoretic, norma ocupă o poziție intermediară între sistem și vorbire. Sistemul reprezintă ansamblul posibilităților oferite de limbă, în timp ce vorbirea desemnează actele concrete de utilizare. Norma este constituită din acele realizări care, prin repetare și acceptare socială, dobândesc stabilitate în interiorul unei comunități lingvistice. Contribuția majoră a lui Coșeriu constă în faptul că norma nu mai este concepută exclusiv ca un set de reguli academice, ci ca o realitate istorică și socială. Din această perspectivă, normele nu sunt create arbitrar de instituții, ci codifică modele deja validate de comunitatea vorbitorilor. Această interpretare permite înțelegerea schimbării lingvistice nu ca abatere de la normă, ci ca posibilă sursă a unor viitoare modificări normative.

Tendințe europene actuale

În ultimele decenii, lucrările normative europene au cunoscut o transformare vizibilă. Dacă edițiile mai vechi urmăreau în principal fixarea unei variante standard unice, instrumentele contemporane acordă o atenție mai mare variației, frecvenței și funcționalității formelor lingvistice. Această orientare nu presupune abandonarea normei, ci redefinirea ei. În locul unei autorități care stabilește unilateral ce este corect și ce este greșit, se conturează modelul unei norme negociate permanent între instituțiile academice și practicele

reale ale comunității lingvistice. Digitalizarea comunicării, accesul la corpusuri electronice și dezvoltarea instrumentelor de analiză a uzului au accelerat această schimbare de perspectivă.

În acest context, lucrările normative contemporane tind să îndeplinească simultan două funcții: pe de o parte, conservă stabilitatea limbii standard, iar pe de altă parte, integrează gradual transformările validate de uz. Din această perspectivă, noul *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* poate fi interpretat ca parte a unei tendințe europene mai largi de reconfigurare a raportului dintre normă și utilizarea efectivă a limbii.

Analiza principalelor modificări din ÎOOP⁶

Spre deosebire de reformele ortografice majore din secolul al XX-lea, *ÎOOP⁶* nu își propune redefinirea sistemului normativ al limbii române, ci actualizarea, sistematizarea și medierea acestuia pentru un public mai larg. Autorii precizează explicit că obiectivul principal al noii ediții este punerea în acord cu normele consacrate prin *DOOM³* și adaptarea descrierii la realitățile limbii actuale. În consecință, noutățile volumului trebuie interpretate mai degrabă ca ajustări ale normei și ale modului de prezentare a acesteia decât ca schimbări de paradigmă. Modificările privesc patru domenii principale: ortografia, ortoepia, morfologia și punctuația.

Ortografie

În plan ortografic, una dintre direcțiile dominante este accentuarea caracterului funcțional al normei. *ÎOOP⁶* acordă o atenție sporită situațiilor care generează frecvent greșeli în uzul curent și selectează în vocabular tocmai acele cuvinte susceptibile de variație, confuzie sau utilizare incorectă. Astfel, includerea unor forme precum *fabrică*, *fac-simil* sau *factual* nu are doar rolul de a fixa grafia corectă, ci și de a răspunde unor abateri recurente: *făbri*, *faximil* sau pronunțări care modifică structura fonetică a cuvântului. Se observă aici o deplasare de accent de la norma ca simplă prescripție abstractă către norma ca instrument de corectare a dificultăților reale din uz. O categorie relevantă este reprezentată de diferențierea între cuvintele compuse și grupările sintactice omofone. Exemple precum *bineînțeles* („desigur”) / *bine înțeles*, *binevenit* („oportun”) / *bine venit*, *bunăstare* / *bună stare*, *altădată* / *altă dată* sau *numai* / *nu mai* arată că ortografia nu este tratată exclusiv ca mecanism de transcriere, ci și ca mijloc de dezambiguizare semantică și sintactică. În aceste cazuri, norma ortografică are o funcție interpretativă: ea orientează cititorul către sensul corect al enunțului și contribuie la organizarea logică a comunicării scrise. Semnificativă este

și includerea unor împrumuturi recente deja integrate în vocabularul uzual, precum *after school*, *all-inclusive*, *babysitter*, *blogger*, *brand*, *breaking news*, *cash*, *check-in* sau *click*. Prezența acestor forme indică faptul că **IOOP**⁶ nu ignoră presiunea exercitată de globalizare și de contactul intens cu limba engleză. Totuși, lucrarea nu legitimează necritic orice inovație lexicală, ci selectează acele împrumuturi care au dobândit stabilitate și frecvență în uz. Norma apare astfel ca o instanță de filtrare și integrare, nu doar ca o instanță de interdicție.

Ortoepie

În domeniul ortoepiei, obiectivul principal îl reprezintă reducerea fluctuațiilor de pronunțare și accentuare. **IOOP**⁶ păstrează convențiile **DOOM**³ privind marcarea accentului și transcrierea fonetică, dar selectează cu precădere acele cuvinte care provoacă dificultăți reale de pronunțare. Cazul adjectivului *factual* este relevant, deoarece norma recomandă pronunțarea în trei silabe, *fac-tu-al*, în timp ce în uz circulă frecvent o pronunțare cu diftongare și reducerea numărului de silabe. Prin includerea acestui exemplu, **IOOP**⁶ intervine într-o zonă în care abaterea nu privește doar grafia, ci și raportul dintre structura fonetică a cuvântului și percepția vorbitorilor. O atenție specială este acordată și numelor proprii care ridică probleme de pronunțare sau accentuare, precum *New York*, *Schengen* sau *Ucraina*. Aceste exemple arată că ortoepia este pusă în legătură cu realitățile comunicării contemporane, în care numele geografice, politice sau culturale circulă intens prin mass-media și prin discursul public. Norma ortoepică nu mai privește doar lexicul tradițional al limbii, ci și formele care intră frecvent în comunicarea actuală prin contact internațional. Modificările privind silabația unor substantive precum *piuneză* și *fiică* sunt, de asemenea, relevante. Ele arată că **IOOP**⁶ nu se limitează la reproducerea mecanică a soluțiilor anterioare, ci operează ajustări acolo unde descrierea normativă trebuie pusă în acord cu analiza lingvistică actuală și cu uzul cultivat. În acest sens, ortoepia ocupă în noul *Îndreptar* un loc mai important decât în edițiile precedente, fiind tratată ca o componentă esențială a competenței lingvistice.

Morfologie

Introducerea componentei morfologice reprezintă cea mai importantă inovație a ediției din 2024. Modificarea titlului lucrării, prin adăugarea termenului *morfologic*, nu este doar o schimbare formală, ci semnalează extinderea domeniului de intervenție normativă. *Îndreptarul* nu mai oferă exclusiv reguli de scriere, pronunțare și punctuație, ci include și informații privind comportamentul flexionar al cuvintelor. Prin

această opțiune, **ÎOOP**⁶ se apropie de modelul DOOM, dar păstrează o funcție mai accesibilă și mai didactică. Un prim exemplu îl constituie schimbarea ordinii de preferință a variantelor de plural pentru substantive precum *căpșună* și *cîreașă*. Aceste cazuri sunt importante deoarece arată că norma nu operează într-un spațiu complet separat de uz. Atunci când formele concurente circulă intens și capătă grade diferite de acceptabilitate, lucrarea normativă trebuie să decidă nu doar ce formă admite, ci și cum ierarhizează variantele. Modificarea ordinii de preferință indică o sensibilitate mai mare față de dinamica limbii și față de presiunea uzului cultivat. Un alt caz relevant este corectarea formei de imperativ, persoana a II-a singular, pentru verbul a *azvârli*. Deși punctuală, această intervenție are o semnificație mai largă: ea arată că **ÎOOP**⁶ funcționează și ca instrument de rafinare a normei gramaticale, nu doar ca inventar de reguli ortografice. Norma este astfel aplicată unor zone în care oscilația vorbitorilor privește forma gramaticală propriu-zisă, nu doar reprezentarea grafică a cuvântului. Revizuirea formelor de genitiv-dativ ale substantivelor proprii *Antarctica* și *Arctica*, precum și clarificarea flexiunii substantivului propriu *Paște*, confirmă aceeași orientare. Aceste exemple aparțin unor zone în care practica lingvistică, tradiția culturală și nevoia de regularizare gramaticală se intersectează. Prin includerea lor, **ÎOOP**⁶ răspunde unor dificultăți concrete întâlnite în uzul public, editorial și școlar. Componenta morfologică devine astfel unul dintre principalele mijloace prin care lucrarea își consolidează caracterul practic și funcția de ghid pentru utilizatori.

Punctuație

În ceea ce privește punctuația, modificările sunt mai puțin spectaculoase decât cele din domeniul morfologiei, însă relevă aceeași orientare către claritate și eficiență didactică. **ÎOOP**⁶ păstrează normele consacrate, dar le reorganizează și le explică într-o manieră mai accesibilă. Accentul nu cade exclusiv pe respectarea mecanică a unor reguli formale, ci și pe rolul semnelor de punctuație în structurarea sensului și în dezambiguizarea enunțurilor. Această perspectivă este importantă deoarece punctuația reprezintă una dintre zonele în care uzul real produce frecvent oscilații. În practica școlară, jurnalistică și administrativă, dificultățile nu apar doar din necunoașterea regulilor, ci și din interpretarea funcției pe care semnele de punctuație o au în organizarea discursului. Prin urmare, tratarea punctuației într-o manieră mai explicativă susține ideea că norma trebuie să fie nu doar prescriptivă, ci și funcțională. Din această perspectivă **ÎOOP**⁶, se înscrie într-o tendință mai largă a lucrărilor normative contemporane:

aceea de a explica nu doar ce formă este corectă, ci și de ce este recomandată într-un anumit context. Punctuația devine astfel un domeniu relevant pentru reconfigurarea discursului normativ, deoarece pune în evidență trecerea de la regula formulată autoritar la regula explicată prin funcția ei comunicativă.

Actualizare sau schimbare de paradigmă?

Analiza modificărilor introduse de **ÎOOP**⁶ arată că noua ediție funcționează simultan ca instrument de continuitate și ca instrument de adaptare. Continuitatea se manifestă prin păstrarea principiilor fundamentale ale ortografiei românești, prin menținerea autorității academice ca instanță de codificare și prin conservarea ideii de normă unitară a limbii literare. **ÎOOP**⁶ nu contestă modelul normativ consacrat, nu propune reforme radicale și nu modifică arhitectura generală a limbii standard. Dimensiunea modernizatoare se observă însă în modul de organizare și transmitere a normei. Integrarea componentei morfologice, armonizarea cu **DOOM**³, selecția cuvintelor care produc dificultăți frecvente în uz și simplificarea explicațiilor indică o orientare mai accentuată către utilizator. Norma continuă să aibă o funcție prescriptivă, dar este prezentată într-o formă mai accesibilă și mai apropiată de problemele concrete ale comunicării contemporane. Prin urmare, opoziția dintre conservare și modernizare nu trebuie înțeleasă ca o ruptură între două modele normative incompatibile. Mai degrabă, **ÎOOP**⁶ conservă conținutul esențial al normei academice, dar modernizează discursul prin care această normă este explicată, selectată și aplicată. Noutatea lucrării ține mai puțin de schimbarea regulilor și mai mult de schimbarea raportului dintre regulă, uz și utilizator.

Întrebarea dacă **ÎOOP**⁶ reprezintă o simplă actualizare sau o schimbare de paradigmă trebuie formulată distinct pentru conținutul normei și pentru discursul normativ. La nivelul conținutului, noua ediție nu produce o ruptură majoră: principiile ortografice rămân stabile, relația cu **DOOM**³ este una de continuitate, iar modificările normative propriu-zise sunt relativ limitate. Din acest punct de vedere, **ÎOOP**⁶ poate fi considerat o lucrare de consolidare și sistematizare. La nivelul discursului normativ, însă, schimbarea este mai vizibilă. Regula nu mai este prezentată doar ca imperativ al corectitudinii, ci și ca răspuns la dificultăți reale de utilizare. Selecția exemplelor, includerea componentei morfologice și accentul pus pe accesibilitate indică o strategie normativă mai pragmatică și mai orientată către uz. În acest sens, **ÎOOP**⁶ nu marchează o schimbare de paradigmă în doctrina normativă, ci o reconfigurare a modului în care norma este administrată și transmisă.

Concluzii

Analiza celei de-a șasea ediții a *Îndreptarului ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* evidențiază faptul că acesta trebuie înțeles atât în continuitatea tradiției normative academice, cât și în raport cu transformările recente ale uzului lingvistic. Lucrarea păstrează principiile fundamentale ale codificării limbii române standard și se înscrie în linia instrumentelor normative elaborate sub egida Academiei Române. În același timp, ea reflectă nevoia de adaptare a discursului normativ la un context comunicativ marcat de mobilitate lexicală, contact lingvistic intens, digitalizare și diversificarea practicilor de utilizare a limbii. Principala noutate a *ÎOOP*⁶ nu constă într-o reformare radicală a normei, ci într-o schimbare a modului în care aceasta este selectată, explicată și transmisă. Integrarea componentei morfologice, armonizarea cu *DOOM*³, includerea unor împrumuturi recente, selectarea exemplurilor relevante pentru dificultățile curente ale vorbitorilor și accentuarea funcției didactice indică o orientare mai clară către utilizator. Norma continuă să funcționeze ca reper al limbii standard, dar este prezentată într-o manieră mai accesibilă, mai funcțională și mai apropiată de problemele reale ale comunicării contemporane. Din această perspectivă, *ÎOOP*⁶ poate fi interpretat ca un instrument de mediere între tradiția normativă academică și dinamica uzului actual. Lucrarea conservă autoritatea normei, dar modifică strategia prin care aceasta este administrată discursiv. Importanța sa depășește, astfel, simpla actualizare editorială: noul *Îndreptar* oferă o imagine relevantă asupra felului în care lingvistica normativă românească încearcă să răspundă schimbărilor produse în limbă și în practicile de comunicare ale vorbitorilor.

References

- Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan." *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* [Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language]. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1982.
- Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan–Al. Rosetti." *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* [Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language]. 2nd edition. Univers Enciclopedic, 2005.
- Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan–Al. Rosetti." *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române* [Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language]. 3rd edition. Univers Enciclopedic Gold, 2021.

- Academia Română, Institutul de Lingvistică "Iorgu Iordan–Al. Rosetti." *Îndreptar ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație* [Orthographic, Orthoepic, and Morphological Dictionary of the Romanian Language]. 4th edition. Univers Enciclopedic Gold, 2024.
- Boioc Apintei, Adnana. "Instrumente lingvistice pentru școală: contribuții recente." *Theoretical and Applied Linguistics@ro* 1, no. 1 (2025): 329–335.
- Coșeriu, Eugen. *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii* [The Theory of Language and General Linguistics: Five Studies]. Translated by Nicolae Saramandu. Editura Enciclopedică, 2004.
- Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație* [Orthographic, Orthoepic, and Punctuation Guide]. 2nd edition. Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1965.
- Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație* [Orthographic, Orthoepic, and Punctuation Guide]. 5th edition. Univers Enciclopedic, 1995.
- Sporiș, Valerica, și Iulia-Maria Ticăraș. "Îndreptarul ortografic, ortoepic, morfologic și de punctuație. Tradiție și modernitate" [Orthographic, Orthoepic, Morphological, and Punctuation Guide: Tradition and Modernity]. *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica* 26, no. 2 (2025): 246–256.